

ADLER VE SULLOWAY'IN DOĞUM SIRASI KURAMLARI VE GÖRGÜL BULGULAR İLE İLGİLİ BİR DERLEME

A REVIEW ON ADLER AND SULLOWAY'S BIRTH ORDER THEORIES AND RELATED EMPIRICAL FINDINGS

Deniz CANEL ÇINARBAŞ

Doç. Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, dcanel@metu.edu.tr

Gözde NİLÜFER

Uzman Psikolog, bilgi@gozdenilufer.com

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 20 Şubat 2019
Kabul edildiği tarih: 8 Mart 2019
Yayınlanma tarihi: 25 Haziran 2019

Article Info

Date submitted: 20 February 2019
Date accepted: 8 March 2019
Date published: 25 June 2019

Anahtar sözcükler

Adler; Sulloway; Doğum sırası; Görgül Derleme

Keywords

Adler; Sulloway; Birth Order; Review of Empirical Findings

DOI: 10.33171/dtcfjournal.2019.59.1.7

Öz

Adler insanların temelde güç ve iktidar mücadelesi verdikleri savını ortaya atmıştır. Adler'e göre, bir ailenin büyük ya da küçük çocuğu olmak güç ve iktidar mücadelesinde farklı özelliklerin gelişmesine neden olur. Salloway ise her kardeşin farklı özellikler geliştirdiği konusunda Adler'in kuramına benzer savlar öne sürse de, Salloway'in kuramı temelini evrimci bir perspektiften almaktadır. Doğum sırası, özellikle kuramın ilk kez ortaya atıldığı yıllarda, psikoloji literatürünün en popüler konularından biri olmuştur. Doğum sırasına göre konum ve belirli kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çok sayıda çalışma vardır. Bu makalenin amacı Adler'in ve Salloway'in doğum sırası kuramlarını ele aldıktan sonra bu kuramlarla ilgili görgül bulguların bir derlemesini sunmaktır.

Abstract

Adler maintains that people essentially strive for power and competence. Thus, being an older or younger sibling within a family helps to foster different characteristics in order to achieve power and competence. Salloway's theory has parallels with Adler's theory mostly considering the fact that each sibling develops various and dissimilar features. On the other hand, Salloway's theory was fundamentally rooted in evolutionary perspectives. Birth order has been one of the most popular issues in the literature of psychology, especially when it was first proposed. There are many studies that investigate the relationship between birth order position and specific personality characteristics. The purpose of the present article is to explore Adler and Salloway's birth order theories and review relevant empirical findings.

Doğum sırasının psikolojik etkileri konusu, belki de psikolojinin gelişimine paralel olarak, 1920'lerden beri gündemde olan bir konudur. Bu alanda Adler ve Sulloway'in kuramları öne çıkmaktadır. Adler (*Understanding Human Nature* 66 (1949)) insanların temelde güç ve iktidar mücadelesi verdikleri savını ortaya atmıştır. Adler'e göre, bir ailenin büyük ya da küçük çocuğu olmak güç ve iktidar mücadelesinde farklı özelliklerin gelişmesine neden olur (Adler, *Understanding Human Nature* 137-138, (1949)). Adler temel olarak bireylerin hayatta farklı hedefler peşinde koşarak vazgeçilmez olma ve üstünlük kurma çabalarına dikkat çekmiştir. Aile, çocukların en erken dönemde karşılaştıkları sosyal ortamlardan biri olduğu için de kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamaktadır (Adler, *The Practice and Theory* 321-323).

Kişilik özellikleri, düşünce kalıpları, hayattaki hedeflerin gerçekleştirilmesi ve davranışlar gibi değişik alanlarda doğum sırasının etkilerini görmek mümkündür (Lohman, Lohman ve Christensen 313). Salloway ise her kardeşin farklı özellikler geliştirdiği konusunda Adler'in kuramına benzer savlar öne sürse de, Salloway'in kuramı, temelini evrimci bir perspektiften almaktadır. Bu makalenin amacı Adler'in ve Salloway'in doğum sırası kuramlarını ele aldıktan sonra bu kuramlarla ilgili görgül bulguların bir derlemesini sunmaktır.

Adler'in Doğum Sırası Kuramı

Adler (*What Life Should... 8*), hayatın anlamını “bir topluluk içinde kendine yer bulma” şeklinde tanımlamıştır. Adler'e göre tüm bireyler kendilerini yetersiz hissederler ve bu yetersizlik duygusuyla baş edebilmek için ait oldukları bir yer bulma arayışına girerler. Yetersizlik duyguları, başarı motivasyonunun sağlanması ve kişilik gelişiminde önemli rol oynar. Bireyler, doğum sırasına göre konumlarının farklı olması nedeniyle yetersizlik duyguları ya da Adler'in ifadesiyle *aşağılık kompleksi* içindelerse, uyumsuz kişilik özellikleri edinme olasılıkları daha fazladır. Bu yüzden ki doğum sırasının kişilik özelliklerinin gelişimi konusunda çok önemli bir rolü vardır (Adler, *The Practice and Theory* 321-323).

Adler bireyin ait olduğu sosyal gruba göre çevresini yorumlamasına, çevre ve genetiğin etkileşimine ve bunların davranış üzerindeki etkisine dikkat çekmiştir (Adler, *Understanding Human Nature* 45-46). Bireyin karşılaştığı ilk grup ailesidir. Dolayısıyla, bireyin ailenin her bir ferdi ile etkileşimi *üstünlük* ve *güç* arzusu bağlamında son derece önemlidir (Adler, *Understanding Human Nature* 137-138, (1949)). Anne ve babayla olan ilişki ve etkileşimin yanında, kardeşler arasındaki ilişkiler ve doğum sırasına göre konumun da kişiliğin ve özel yaşam tarzlarının belirlenmesinde önemli yeri vardır.

Adler'in (*Understanding Human Nature* 149 (1927)) kardeş konumu kuramına göre, her bir çocuğun ailesi içindeki deneyimleri birbirinden farklıdır. Yani, aile ortamı aynı olsa da her bir bireyin farklı ve özel bir yeri vardır (Sullivan ve Schwebel 54). Bir aile içerisindeki çocuklar için koşullar hiçbir zaman eşit ya da benzer olmaz ve çocuklar yapıya intibak etmek için birbirlerinden farklı yaşam tarzları, baş etme mekanizmaları ve stratejiler geliştirirler (Adler, *What Life Should... 144*; Manaster 4). Eckstein, Sperber ve Miller (343) aynı aile içindeki çocukların farklı ailelerin çocuklarıymış gibi farklı özellikler gösterebilecekleri sonucuna varmışlardır. Bu bağlamda, Adler kardeşler arasındaki farklılaşmayı aile içerisinde rahat ve ideal bir

konum bulmaya bağlamıştır. Kişinin kendine özel bir konumunun olması kardeşlerin anne-baba ilgisini kazanmak için çekişmelerini azaltır.

Adler'e göre, ilk doğan çocuklar ilginin odağında olduklarından kendilerini özel hissederler (Adler, *Understanding Human Nature* 154 (1927)). Ancak, ikinci çocuk dünyaya geldiğinde, ilk çocuk bir anda anne-babanın ilgisini, dikkatini ve sevgisini verdiği başka bir bireyle karşılaşır. Son doğan kardeşlerin ise anne-babalarının tüm ilgisini büyük kardeşleriyle paylaşmaları gerekir (Sullivan ve Schwebel 55). Diğer kardeşlerin dünyaya gelmesiyle, ilk doğan çocuklar güçlerini kaybettikleri hissine kapılabilirler (Adler, *Understanding Human Nature* 154 (1927)). Adler (*The Individual Psychology...* 377), ikinci bir çocuğun dünyaya gelmesini ve ilk çocuğun vazgeçilmezliğinin elinden alınmasını *tahttan indirilme* ifadesiyle anlatmıştır. Büyük kardeşlerin *güçlü* konumlarını ve *üstünlüklerini* geri kazanmanın yollarını bulmaya çalıştıklarını iddia etmiştir. Öte yandan, küçük kardeşler büyük kardeşlerini *örnek kişiler* olarak görür ve bu yüzden de büyük kardeşleri kadar başarılı olabilmenin mücadelesini verirler (Ansbacher ve Ansbacher 380-381; Hartshorne, Hartshorne ve Hartshorne 156).

Adler (akt. Freese, Powell ve Steelman 209) ilk doğan çocukları tahttan indirilmenin etkileri yüzünden daha sorunlu görmüştür. İkinci çocuğun örnek alabileceği bir kişinin olmasından dolayı bazı avantajları vardır. Diğer yandan, ilk doğan çocuklar ile son çocuklar arasındaki üstünlük mücadelesinden dolayı hem ilk doğan çocuklarda hem de son çocuklarda olumsuz etkiler görülebilir. Ortanca çocuklar bu mücadeleden etkilenmedikleri için ilk ve son çocuklara göre daha sağlıklı bireyler olurlar (akt. Sullivan ve Schweber 56, 62). Adler ayrıca, anne-babaları için vazgeçilmez olmalarından ve bir süreliğine de olsa tüm ilgiyi üstlerine çekmelerinden dolayı büyük çocukların güçlü ve etkili olduklarını belirtmiştir (akt. Campbell, White ve Stewart; Stewart 380). Başkalarını koruyup kollama arzusu ilk doğan çocukların önemli özelliklerinden kabul edilmiştir, zira anne-babalarından koruyucu olmayı öğrenirler. Bundan dolayı, küçük kardeşlerine onların anne-babalarıymış gibi davranabilirler. İnsanların da onlara karşı sadık olmalarını arzulayabilirler. Öte yandan, küçük kardeşler aileleri için önemli ve vazgeçilmez olmanın ve öyle kalmanın çeşitli yollarını bulmaya çalışırlar. Adler'e göre, ilk doğan çocuklar daha sorumlu, ciddi ve mükemmeliyetçi, ortanca çocuklar daha uzlaşmacı ve arabulucu olmakta, son çocukların ise daha fazla yetersizlik ve çaresizlik duygularına sahip olmaktadır (akt. White ve diğerleri 90-91).

Adler'in görüşlerini temel alan Leman da (akt. Paulhus, Trapnel ve Chen 487). İlk doğan çocukların başarı odaklı olduklarını ve giriştikleri işlerde başarılı olma ihtimallerinin daha fazla olduğunu iddia etmiştir. İlk doğan çocuklar başkalarını memnun etmeye çalışırlar. Başkaları onlarla aynı fikirde olmadığında gerçek duyguya da düşüncelerini paylaşmayabilirler. Leman (akt. Paulhus, Trapnel ve Chen 487), ilk doğan çocukların kurallara önem vermelerine ve farklı düşünen başkalarına karşı sert ve peşin hükümlü olabileceklerine dikkati çekmiştir. Diğer kardeşler ise annelerinin sevgi ve ilgisinin tüm kardeşler arasında bölüneceğinin farkındadırlar. Dolayısıyla, küçük kardeşler dünyaya geldiklerinde anne-babalarının ilgisini üzerlerinde toplamaya can atarlar. Başarı, anne-baba ilgisini çekmenin etkili yollarından biridir (akt. Paulhus, Trapnel ve Chen 487). Bu doğrultuda, ilk doğan çocuklar için kişiliklerini şekillendiren entelektüel işlerde başarılı olmak çok önemli hale gelir. Öte yandan, daha huzursuz ve sinirli olmaya yatkındırlar, zira neticede annelerinin ilgisini diğer kardeşleriyle paylaşmak zorunda kalırlar.

İlk çocukların kişilik gelişimi ile ilgili olarak, Forer (91) onların geleneksel, uyumlu, aile kurallarına uyan ve iradeli olma ihtimallerinin daha yüksek olduğu savını ortaya atmıştır. Ailenin beklentilerinin yüksek olmasından dolayı, ilk doğan çocuklar kendilerini yetersiz ve eksik görebilirler. Ayrıca, ilk doğan çocuklar için onay almak çok önemlidir. Sosyal kabul görmek için düşüncelerini çok hızlı değiştirebilirler (Forer 91).

Forer'a göre, ailenin tek çocuğu olmak rekabet ya da çekişmeye ihtiyaç olmamasından dolayı özgüveni artıran bir unsurdur. Baskın karakter, sözel beceri ve mükemmeliyetçi olmak tek çocuğun en dikkat çeken özellikleridir (Forer 9). Bir de genellikle aile, öğretmen ya da müdür gibi otoriteyi temsil eden kurum ve kişileri memnun etme arzu ve arayışındadırlar.

Ailenin en küçük çocukları ise daha liberal, neşeli ve empatik olmak gibi farklı özellikler geliştirebilirler (Ansbacher ve Ansbacher 380-381). Benzer şekilde, ikinci çocuklar konusunda Forer (53) iki varsayımdan bahsetmiştir. İlk varsayım, küçük kardeşlerin, büyük kardeşlerin üstün ve rekabetçi olmalarına kıyasla, dezavantajlı bir konumda olabilecekleri varsayımdır. İkinci varsayım ise farklı stratejiler kullanmaları sonucunda en sevilen çocuk haline gelmeleridir. Bununla birlikte; kız ya da erkek olmak ya da kız ya da erkek kardeşinin olması doğum sırası etkilerini değiştirebilir. Örnek vermek gerekirse, ablası olan küçük bir erkek çocuk, ablasını da annesi gibi görebileceği için özgüveni yüksek olabilir. Öte yandan, ablası olan bir kızın kişilerarası ilişkiler konusundan ablasına kıyasla daha becerikli olması olasılığı daha

yüksektir. Bu durum, anne-babanın son doğan çocuğa karşı daha rahat ve daha az gergin davranmalarından kaynaklanabilir (Forer 12).

Özetle, Adler (*Understanding Human Nature* 156, (1927)) doğum sırasının kişilik gelişiminde çok önemli olduğundan bahsetmiştir. Doğum sırasındaki durumuna göre, anne-babayla farklı deneyimler yaşamasının sonucu olarak her kardeşin birbirinden farklı karakteristik özellikleri vardır (Adler, *Understanding Human Nature* 156, (1927)). Ayrıca, Forer kardeşler arasındaki yaş farkları, sosyoekonomik durum, aile büyüklüğü ve kardeşlerin cinsiyeti gibi doğum sırası etkilerinin bazı önemli bileşenlerini vurgulamıştır (Forer 15, 29).

Sulloway'ın Doğum Sırası Kuramı

Sulloway doğum sırasının kişilik gelişimi üzerindeki etkileri bağlamında farklı bir perspektif ortaya koymuştur. Her kardeşin farklı özelliklerini açıklamak için aile içinde özel yer edinme modeli kavramını getirmiştir (Sulloway 86). Her kardeşin farklı ve birbirine benzemeyen özellikler geliştirdiği konusunda Sulloway'ın kuramı Adler'in kuramıyla büyük oranda paraleldir. Öte yandan, Sulloway'ın kuramı temelini evrimci bir perspektiften almaktadır. Darwin, hemcins çatışması, cinsiyete göre değişen anne-baba yatırımı, ebeveyn-evlat çatışması ve kardeş-kardeş çatışması şeklinde dört temel çatışmadan bahsetmiştir (akt. Sulloway 76). Sulloway, kardeş kuramını Darwin'in kardeş-kardeş çatışması temelinde geliştirmiştir. Kardeşler arasındaki çatışmanın anne-babanın sınırlı kaynaklarını elde etmeye dayalı olduğunu iddia etmiştir. Kardeşler arası çekişmenin ebeveyn-evlat çatışmasına da neden olduğuna işaret etmiştir (Sulloway 60). Evrimci bakış açısından bakıldığında, Darwin de ilk doğan çocuğun üreme değeri bakımından daha avantajlı bir yeri olduğunu ortaya koymuştur (akt. Sulloway 76). Darwin'in evrim kuramı ışığında, Sulloway büyük kardeşlerin fiziksel özellikler, yaş ve güç bakımından daha fazla avantaja sahip olduğu, bu nedenle de ebeveyn yatırımı için diğer kardeşlerle rekabet ederken bu avantajlardan yararlandıkları savını ortaya atmıştır. Öte yandan, küçük kardeşler daha dezavantajlı konumda olduklarından anne-babalarının favorisi olabilir, anne-babalar da onları büyük kardeşlerinden koruma eğilimine girebilirler (Sulloway 136).

Sulloway, (86) şefkat, sevgi, ilgi ve alaka gibi aile kaynaklarını kazanmak için kardeşlerin farklı ideal konumlar geliştirmek suretiyle rekabeti azaltma eğiliminde oldukları fikrini ortaya atmıştır. Farklılaşma da kardeşler arasındaki çatışma ve rekabeti azaltmaktadır. Bu açıdan da Alfred Adler ve Sulloway'ın kuramları arasında paralellik vardır. Her ikisi de farklı doğum sıralarının kardeşlerin ailedeki konumlarını ve dolayısıyla kişiliklerini etkilediğini savunmaktadır.

Kardeşlerin farklılaşmalarından dolayı, her çocuk ebeveyn yatırımı elde etmek için farklı kişilik modelleri izleme eğilimindedir. Sulloway (86) kuramına göre, ilk çocuk anne-baba ilgisinin çoğunu üzerinde toplar. Bu yüzden de onun aile değerlerine, kurallarına ve beklentilerine daha fazla saygı gösterme olasılığı daha yüksektir. Anne-babalık yapısı düşünüldüğünde, ilk doğan çocuklar konumlarını korumak için daha itaatkâr davranma eğiliminde olurlar. Daha özenli olabilir ve ailenin beklentilerini karşılama konusunda daha fazla sorumluluk hissedebilirler. Bunun sonucunda da daha hırslı, organize ve başarı odaklı bir hale gelebilirler. Daha kaygılı olurlar ve bu da duygusal açıdan daha dengesiz olabilecekleri anlamına gelir. Ayrıca, itaatkâr yaşam biçimlerinin sonucu olarak küçük kardeşlerine nazaran daha uyumlu ve ailelerine daha bağlıdırlar.

Öte yandan, son doğan bireyler anne-baba ilgisini kazanmak için ilk doğan çocuğun seçmediği, farklı bir yer ve yol arayışındadırlar (Sulloway 86, 93). Dolayısıyla da son doğanlar aile değerleri, kuralları ve beklentileriyle daha az ilgilidirler. Otorite figürlerini sorgulayabilir ve kendi haklarını savunabilirler. Dahası, son doğan bireylerin daha uzlaşmacı olmak gibi farklı kişilerarası stratejileri vardır; bu ise kardeşler ve diğer aile fertleri arasındaki her türlü çatışmayı önler. Neticede, ilk doğanlar aile yapısı ile daha fazla özdeşleşirken son doğanlar aile yapısıyla özdeşleşmeyip aile kaynaklarını elde etmek için farklı mekanizma ve stratejiler geliştirirler (Sulloway 118).

Farklı kişilik özellikleri geliştirmenin yanı sıra, kardeşler farklı alanlara yoğunlaşma eğiliminde de olurlar. Örneğin, bir kardeş matematikte başarılı olmayı seçerken diğeri sporda başarılı olmayı tercih edebilmektedir. Farklı ilgi alanları, kabiliyetler ve arayışlar daha fazla çeşitlilik sağlar; bu da kardeşlerin ailenin kısıtlı kaynaklarına özel yollarla ulaşabilmelerini ve aile içindeki vazgeçilmezliklerini inşa etmelerini mümkün kılar (Whiteman McHale ve Crouter 643).

Kendi evrimci bakış açısıyla Sulloway kardeşlerin farklı yönlerde ilerlemesinin çok önemli etkilerinin olduğunu açıklamıştır. İlk olarak, kısıtlı anne-baba ilgisini kazanmaya çabalayan kardeşler arasındaki çekişmenin azalmasına yardımcı olur. İkinci olarak, kardeşler arası farklılaşma anne-babanın iki kardeşe de ilgisini artırır. Ayrıca, anne-baba ilgisini kazanırken belirli stratejiler ve baş etme mekanizmaları öğrendikleri için bireylerin anne-babalarına daha az bağımlı olmalarını sağlar (Sulloway 118).

Özetle, Sulloway kardeş farklılıkları konusunda, anne-baba ilgi ve alakasını kazanmak için farklı ve özel yerler belirlenmesine dayalı önemli bir bakış açısı ortaya koymuştur. İlk doğan çocuklar aile içinde genel olarak çalışkan, itaatkâr ve sorumlu davranışlarıyla özel bir konum elde ederlerken, son doğan çocuklar ise otoriteyi sorgulayarak veya uzlaşmaya çalışarak farklı konumlar elde etme çabasına girerler.

Doğum Sırası ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Doğum sırasına göre konum ve belirli kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çok sayıda çalışma vardır. Bir grup araştırmacı, anne-babaların çocuklarının doğum sırasına göre kişilik özellikleri hakkındaki düşünce ve fikirlerini incelemiştir. Örneğin Baskett (443-444), anne-babaların ilk doğan çocuklarından hem daha fazla beklentilerinin olduğu, hem de ilk doğan çocuklarıyla ilgili ortanca doğan ve son doğan çocuklarına kıyasla daha fazla pozitif beyanları olduğu sonucuna varmıştır. Baskett'a (443) göre, anne-babalar ilk doğan çocuklarını dışadönük, uyumlu ve şımartılmamış olarak görmektedirler. Küçük çocuklarını dost canlısı, uyumsuz ve akademik başarılar konusunda yetersiz görmektedirler (Baskett 443). Benzer şekilde, Harris de insanların ilk doğan çocuklarının "ciddi, duyarlı, sorumlu, endişeli ve yetişkin-odaklı," son doğan çocuklarının ise "bağımsız, neşeli ve isyankâr" olduğuna inandıklarını belirtmiştir (J. Harris 352).

Nyman (53-56) da katılımcıların ilk doğan çocuklarını diğer kardeşlere göre daha pozitif tanımladıkları görüşünü desteklemiştir. Katılımcılar ilk doğanları "başarılı, saldırgan, hırslı, duyarlı, baskın, bağımsız, lider, anaç, şefkatli, sorumlu ve düşünceli," tek çocukları "bağımsız, ben-merkezci, bencil ve şımarık," ortancaları "başarılı, girişken, hırslı, duyarlı, cana yakın, sempatik ve düşünceli," son doğanları ise "bağımlı, cana yakın, sempatik, pasif, şımarık ve düşünceli" olarak anlatmışlardır (55). Kardeşlerle yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlar, ebeveynlerin algılarını destekler niteliktedir. Örneğin, Pulakos iki ila dokuz arasında kardeşi olan üniversite öğrencilerini incelemiştir. Pulakos (326) ilk doğan bireylerin daha sorumlu roller üstlendikleri sonucuna varmıştır.

Herrera ve diğerleri de çeşitli etnik gruplardan evlenmemiş ve çocuksuz gençlere, kişilik özellikleri ve doğum sırası arasındaki ilişki hakkındaki görüşlerini sormuşlardır. Katılımcılar ailede kendi doğum sıralarına daha fazla pozitif nitelik atfetmişlerdir. Daha önceki bulgularla uyumlu olarak, insanlar ilk doğanları daha "daha zeki, sorumlu, itaatkâr, istikrarlı, daha az duygusal ve daha az yaratıcı" görmektedirler (Herrera ve diğerleri 144). Katılımcılar tek çocukların "en uzlaşmaz" olanlar olduğunu bildirmişlerdir. Son doğanlar ise "daha yaratıcı, duygusal,

dışadönük, itaatsiz, sorumsuz ve konuşkan” olarak görülmektedirler (Herrera ve diğerleri 144).

Stewart (“Can Knowledge of Client...” 172-173), terapi alanların doğum sırasının, terapistlerinin vak’a formülasyonlarını ve danışanları ile ilgili algılarını nasıl etkilediğini araştırmıştır. Doğum sırasını bilmenin terapistin, henüz gözlemlenmeden, kişiye belirli özellikler atfetmesine neden olup olamayacağını sorgulamıştır. Bu çalışmada, terapi alan bir erkeğin hikâyesini ve kariyerindeki sorunları okuyan, davranışçı bilişsel, psikodinamik ve hümanist yaklaşımları olan psikologlardan bu vakayı formüle etmeleri ve terapi alan için uygun özellikleri seçmeleri istenmiştir. Psikologlar doğum sırasına göre terapi alanına belirli özellikler atfetmişlerdir. Terapistlerin terapötik yaklaşımı, geçmiş deneyim düzeyi ve daha önceden üzerinde çalıştıkları vak’a sayısı sonuçları etkilememiştir.

Tüm bu bulgular dikkate alındığında, psikologlar temsil kısayolu (representative heuristic) kullanma eğilimindedirler (Kahneman, Slovik ve Tversky 69). Daha açık ifade etmek gerekirse; belirsiz durumlarda, insanlar geçmiş deneyimlerine bakarak bir çıkarım yapmaktadırlar ve terapistler terapi alanların doğum sırasına göre bazı varsayımlarda bulunmaktadırlar. Doğum sırası bilgileri terapi alan hakkındaki diğer bilgilerin yanında en önemli bileşenlerden bir tanesidir. Bu çalışma doğum sırası bilgilerinin terapistlerin algılarını nasıl etkileyebileceği konusundaki yeni çalışmaların yolunu açmaktadır.

Başarılı olma konusuna gelince, birçok kuramcı ve araştırmacı ilk doğan çocukların başarı odaklı işlerde daha başarılı olduklarına değinmiştir (Falbo; Jordan, Whiteside ve Manaster; Leman; Paulhus, Trapnel ve Chen). Anneler ilk doğan çocukların başarısızlıklarından daha mutsuz olabilmektedirler. Paulhus, Trapnel ve Chen (487), katılımcılardan kendilerini ve kardeşlerini karşılaştırmalarını istemişler ve ilk doğan çocukların daha özenli (conscientious) ve başarılı olduklarını bulmuşlardır. Sampson ve Hancock (402) da ilk doğanların başarı odaklı işlerde daha az kaygılandıklarını bulmuşlardır. Melillo ve College ise başarı ile doğum sırası arasındaki bağlantıyı incelemişlerdir. Araştırmaya bir üniversitenin doktora programına kayıt yaptıran kadınları dâhil etmişlerdir. Sonuçlar kadınların çoğunun ailelerinin tek çocuğu ya da en büyük çocuğu olduklarını göstermiştir. Melillo ve College (60-61) cinsiyet rollerinin ve anne-babaların yüksek beklentilerinin bu bağlantıda rol oynayabileceğini vurgulamışlardır. Simonton’un (18), Melillo ve College’ın bulgularını destekler nitelikteki çalışması da 182 kadın psikoloğun çoğunun ilk çocuk olduğuna göstermiştir.

Doğum sırasının başarıyla ilişkisine dair araştırmalara paralel olarak, Jordan ve diğerleri, doğum sırası ve kardeşlerin cinsiyetinin başarı motivasyonu üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. İlk doğan erkek bireylerin ilk doğan kız çocuklara kıyasla daha rekabetçi ve başarı odaklı oldukları bulunmuştur (Jordan ve diğerleri 257). Cinsiyet, doğum sırası yazınındaki önemli değişkenlerden biridir. Whiteman, McHale ve Crouter (644) kardeşler hemcins olduklarında kardeşi taklit etmenin, örnek almanın ve kardeşler arasındaki farklılaşmanın arttığını bulmuşlardır. Okudaira ve diğerleri (87) de, erkeklerin ablalarıyla daha az rekabet etme eğiliminde olduklarını belirtmişlerdir. Kadınlar ise ablalarıyla daha fazla rekabet etme eğilimindedirler. İlk çocuk kız sonraki çocuk ise erkek olduğunda, atılganlık ve rekabetçilik erkek cinsiyet rolleriyle daha yakından ilişkilendirildiği için rol asimetrisinde artış olacağı vurgulanmıştır (Okudaira ve diğerleri 87-88). Rol asimetrisi sonucunda, erkek çocukların küçük kız kardeşleri olduğunda daha rekabetçi ve ısrarcı oldukları bulunmuştur (Okudaira ve diğerleri 87-88).

Bir diğer grup araştırmacı ise baskınlık (dominance) ve doğum sırası arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Örneğin, Perlin ve Grater'ın (23-26) çalışmasında, ilk çocuklar kendilerini ortanca doğan ve son doğan kardeşlere kıyasla daha baskın olarak nitelendirmişlerdir. Küçük kardeşler de kendilerini büyük ve ortanca kardeşlere kıyasla daha mülayim olarak nitelendirmişlerdir. Harris ve Morrow (115) tarafından yapılan bir başka çalışma da ilk doğan erkeklerin ilk doğan kızlara kıyasla daha baskın olduklarını, küçük kız kardeşlerin ise küçük erkek kardeşlerden daha baskın olduklarını ortaya koymuştur. Araştırmacılar kardeşlerin baskınlığı bağlamında cinsiyetin önemli olduğunu belirtmişlerdir. Sosyoekonomik durum ve baskınlık arasında da olumlu yönde bir ilişki bulunmuştur. Bunun nedeni sosyoekonomik durumu iyi olan anne-babaların çocukları gözünde güç, kontrol ve baskınlığı temsil etmeleri olabilir (Harris ve Morrow 114). Ernst ve Angst (74) da, sosyoekonomik durumun etkilerini vurgulamış, sosyoekonomik durumu iyi olmayan ailelerin daha çok çocuğa sahip olmaya yatkın olduklarını ve bunun da ailenin kaynaklarını azalttığını belirtmişlerdir. Dolayısıyla, sosyoekonomik durumun iyi olmaması aile fertlerinin sayısına bağlı olabilir; bunun sonucunda da daha fazla kardeşin olması istenmeyen durumlara yol açabilir (Ernst ve Angst 76).

Ashby, LoCicero ve Kenny mükemmeliyetçilik ile doğum sırası arasındaki ilişkiyi bir üniversite örneğinde incelemiştir. Uyumlu (sağlıklı ve aşırı öz eleştiri içermeyen) ve uyumsuz (sağlıksız ve aşırı öz eleştiri içeren) mükemmeliyetçiliği birbirinden ayırmışlardır. Araştırmacılar (48), büyük kardeşlerin ortanca ve küçük

kardeşlere kıyasla daha fazla uyumlu ve uyumsuz mükemmeliyetçilik sergiledikleri sonucuna varmışlardır. Ortancalar ise büyük ve küçük kardeşlere kıyasla en az seviyede uyumlu mükemmeliyetçi tutum ve davranışlar sergilemektedirler. Son olarak, küçük kardeşlerin en az mükemmeliyetçi oldukları bulunmuştur. Araştırmacılar, anne-babaların ilk doğan çocuklarından daha fazla şey beklediklerini belirtmiş, ilk çocukların ise ailelerinin beklentilerini karşılamak için daha mükemmeliyetçi olabildiklerini eklemiştir. Öte yandan, küçük kardeşler bu kadar mükemmeliyetçi değildir, çünkü anne-babalarının beklentilerini karşılamak için büyük kardeşleri kadar fazla çaba sarf etmeleri gerekmez (Ashby, LoCicero ve Kenny 48-49).

Mükemmeliyetçilik ile ilgili olarak, Davis (221) Kanada'da ilk doğan ve son doğanlardaki statü peşinde koşma özelliğini incelemiş ve ilk doğanların son doğanlara kıyasla daha fazla statü arzularını sonucuna varmıştır. Ayrıca, çok sayıda büyük kardeşi olan bireylerin statü arzuları daha da azalmaktadır. Dolayısıyla, büyük kardeş sayısı küçük kardeşler için statü arzusunu etkilemekte, oysa küçük kardeş sayısı büyük kardeşlerin statü heveslerini etkilememektedir.

Mükemmeliyetçilik ve yüksek standartlara ilave olarak, Sullivan ve Schwebel evlenmemiş bir üniversite örneğinde doğum sırası ve romantik ilişkilerdeki irrasyonel düşünce ve inançlar arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. İlk doğan bireylerin romantik ilişkileri hakkında daha fazla irrasyonel düşünce ve inanca sahip olduklarını bulmuşlardır. Araştırmacılar bu bulguların, doğum sırasının kişilerarası ilişkilerle ilgili çeşitli biliş ve düşünce modellerini de etkileyebileceğini belirten Adler'in kuramını desteklediğini iddia etmişlerdir. Adler'in kuramına paralel olarak, ilk doğan bireylerin, mantıkdışı bir şekilde, ilişkilerinden daha yüksek beklentilerinin olduğunu ileri sürmüşlerdir. İlişkilerinde daha sıkı kurallara uyulmasını da isteyebilirler. Bu çalışma Adler'in son doğanların kişilerarası ilişkiler konusunda daha iyi oldukları varsayımını da desteklemiştir (Sullivan ve Schwebel 61).

Büyük Beşli kişilik modeli doğum sırası araştırmalarında en fazla incelenen olgulardandır. Örnek vermek gerekirse, Healey ve Ellis (55-59) doğum sırası, özenlilik (conscientiousness) ve deneyime açıklık arasındaki ilişkiyi üniversite öğrencilerini kendi kardeşleriyle karşılaştırarak incelemiştir. İlk doğanlar daha başarılı ve özenli, son doğan bireyler ise daha isyankâr ve yeni deneyimlere açık bulunmuştur. Bu çalışma, özenlilik ile ilk doğan konumu arasındaki bağlantıyı ve yeni deneyimlere açıklık ile son doğan konumu arasındaki bağlantıyı göstererek Sulloway'in fikrini desteklemiştir.

Bazı araştırmacılar küçük kardeşlerin daha isyankâr olmalarının yaş farkları ile ilgili olabileceği eleştirisini getirmişlerdir. Yaşın yanıtıcı etkilerini azaltmak için, yaşça büyük insanları da incelemişlerdir (Healey ve Ellis 58). Buna rağmen benzer sonuçlar elde etmişlerdir. Tüm bu bulgulara ilave olarak, Healey ve Ellis (59) hemcins kardeşleri de karşılaştırmışlardır. Özenlilik farkı kız-kız çiftlerinde erkek-erkek çiftlerine kıyasla önemli oranda yüksek bulunmuştur. Yani, kız kardeşlerle abaları arasındaki özenlilik farkı, erkek kardeşlerle abileri arasındaki özenlilik farkından daha fazladır. Ancak, yeni deneyimlere açıklıktaki fark kız-kız çiftlerinde ve erkek-erkek çiftlerinde değişiklik göstermemiştir.

Dışadönüklük ile doğum sırası arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar çelişkili sonuçlara ulaşmışlardır. Bazı araştırmacılar büyük kardeşlerin daha dışadönük olduklarını bulmuştur (Bleske-Reчек ve Kelley 17); oysa anneler küçük kardeşlerin dışadönük olduklarını beyan etmişlerdir (Pollet ve diğerleri 742). Bununla birlikte, Sulloway dışadönüklük özelliğinin girişkenlik ve baskınlık yönlerini birbirinden ayıran farklı bir yaklaşım ortaya koymuştur. Sulloway'e göre, ilk doğan çocuklarda dışadönüklüğün baskınlık yönü ön plandadır (Sulloway 69). Araştırmalar, Sulloway'in görüşünü destekler nitelikte, dışadönüklüğün girişkenlik yönünün küçük kardeşlerle ilişkili olduğunu bulmuşlardır (Beck, Burnet ve Vosper 957; Jefferson, Herbst ve McCrae 505).

Yine Sulloway'ın görüşüne paralel olarak, Dixon ve diğerleri (125-127) doğum sırası ve dışadönüklük arasındaki ilişkiyi incelemişler ve en küçük kardeşlerin daha girişken olduğunu bulunmuşlardır. Ayrıca, üç küçük kardeş üç büyük kardeşine göre daha dışadönük bulunmuştur. Çalışma, aile büyüklüğü, cinsiyet ya da kardeş sayısından ziyade doğum sırasının dışadönüklük üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Ek olarak, Beck, Burnet ve Vosper (956) da Sulloway'in kuramını destekler nitelikte bulgular elde etmiştir. Sonuçlar büyük kardeş olmakla dışadönüklüğün baskınlık boyutu (atılganlık, aktiflik ve heyecan) arasında ve küçük kardeş olmak ve dışadönüklüğün girişkenlik boyutu (pozitif duygular, coşkunluk ve sokulganlık) arasında anlamlı bir ilişkili olduğunu göstermiştir. Küçük kardeşlerin daha dışadönük ve sosyal olmalarının nedeni anne-babanın dikkatini çekme ve aile içinde büyük kardeşlerinkinden farklı ve özel bir yer edinme ihtiyacı olabilir.

Pollet ve diğerleri de büyük bir örnekleme (yaş aralığı 18 ila 79 olan 1494 kişi) dışadönüklük ve doğum sırası arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Sulloway'in görüşü ve literatürdeki ilgili araştırma bulguları ile uyumsuz olarak, dışadönüklüğün baskınlık ve özgüven alanlarında ilk doğan kardeşlerin küçük kardeşlere kıyasla

daha geride olduklarını bulmuşlardır. Pollet ve diğerleri (744) anne-babaların ilk doğan çocuklarının davranışını kontrol etmeye daha meyilli olduklarını ve ilk doğan çocuklarına karşı daha koruyucu olduklarını ileri sürmüşlerdir. Bu durum ilk doğan çocukların uyumlu davranışlar sergilemelerini tetikleyip onların içedönük olmalarına neden olabilir. Dışadönüklük ve doğum sırası arasındaki ilişkiyi ele alan bulguları özetleyecek olursak, araştırmacıların birbiriyle çelişkili sonuçlar elde ettikleri söylenebilir. Bunun nedeni araştırma yöntemleri arasındaki farklılıklar olabileceği gibi, dışadönüklüğün alt boyutlarının hesaba katılmaması ya da ebeveynlik tutumlarının karıştırıcı değişken olarak bulguları etkilemesi olabilir.

Buraya kadar aktarılan araştırmaların yanı sıra, doğum sırası literatüründeki araştırmaları özetleyen iki adet çalışma bulunmaktadır. Bunlardan ilki Stewart ve Stewart'ın 1973 ile 1993 yılları arasındaki bilimsel yayınları, kitapları ve tezleri gözden geçirip literatürde doğum sırası çalışmalarındaki trendleri inceledikleri çalışmadır. Birçok bilimsel yayının doğum sırasının “başarı, zekâ, kardeşler ve anne-baba arasındaki etkileşim, kişilik ve psikopatoloji” üzerindeki etkilerine odaklanmış olması göze çarpmaktadır (Stewart ve Stewart 24). Her kardeşin konumu açısından bakıldığında, ilk doğan çocuklar en fazla incelenen konumda oldukları görülmektedir. Stewart ve Stewart (30-31) eleştirilerini doğum sırası araştırmalarının metodolojisi üzerine yoğunlaştırmışlardır. Sonuç olarak, Stewart ve Stewart literatürdeki doğum sırası araştırmalarının metodolojilerinin ve sonuçlarının anlaşılması açısından önemli bir kaynak sunmuşlardır.

Literatürdeki araştırmaları özetleyen ikinci çalışmada ise Eckstein ve diğerleri doğum sırası etkileriyle ilgili 200 kadar araştırmayı incelemişlerdir. Çalışmaların birçoğunun ilk doğan bireylerin başarılı, uyumlu, baskın, itaatkâr, yeni durumlarda huzursuz, sorumlu ve özenli oldukları bulgusunu desteklediği sonucuna varmışlardır. Uzlaşmacı, isyankâr, empatik, popüler olma vasıfları ise en küçük çocuklara atfedilmiştir (Eckstein ve diğerleri 415-417). Büyük kardeşleri kadar başarılı olmayı arzuladıkları için küçük çocukların büyük kardeşlere kıyasla daha hırslı olabilecekleri sonucuna varmışlardır (Eckstein ve diğerleri 411).

Türkiye’de de doğum sırasının kişilikle olan ilişkisini inceleyen araştırmalar mevcuttur. Örneğin Ergüner-Tekinalp ve Terzi psikolojik doğum sırasının dayanıklılığın (resiliency) anlamlı yordayıcılarından biri olduğunu; en küçük kardeş olmanın dayanıklılıkla olumlu bir ilişkisi varken, ortanca çocuk olmanın olumsuz bir ilişkisi olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca Kalkan ve Epli-Koç (57-59) psikolojik doğum sırasının stresle başa çıkma stillerini yordadığını, büyük çocuk konumu ile başa

çıkmanın özgüven, iyimserlik ve sosyal destek boyutları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Ortanca çocuk konumunun başa çıkmanın özgüven, iyimserlik ve sosyal destek boyutlarıyla anlamlı ve negatif şekilde ilişkili olduğunu, çaresizlik ve boyuneğicilik boyutlarıyla ise anlamlı ve pozitif şekilde ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Ekşi, Sevim ve Kurt ise bağlanma stilleriyle psikolojik doğum sırası arasındaki ilişkiyi incelemişler ve “kaçınmacı bağlanma stiline Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası ile arasında pozitif yönde, Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası ile negatif yönde anlamlı ilişkinin” olduğunu bulmuşlardır (Ekşi, Sevim ve Kurt 1062).

Özetle, birçok çalışmada Adler’in ve Sulloway’ın kuramlarını destekleyici benzer sonuçlar bulunmasına karşın (Ashby, LoCicero ve Kenny; Baskett; Healey ve Ellis), doğum sırasının kişiliğe etkileri bağlamında çok önemli bazı tartışmalar da vardır. Doğum sırası literatüründe, metodolojik sorunlardan, doğum sırası değişkenlerinin farklı tanımlanmasından ve yanıtıcı değişkenlerin önemsenmemesinden dolayı tutarlı bilgi eksikliğinin olduğunu da belirtmek gerekir (Manaster 5-8). Örneğin, Marini ve Kurtz (912-913) kişilik özellikleri ile doğum sırası arasındaki bağlantıyı katılımcılardan, akran hemcins katılımcılardan ve katılımcıların anne-babalarından veri toplayarak incelediklerinde, sosyoekonomik koşullar ve aile büyüklüğü gibi aile değişkenlerini kontrol etmelerine rağmen önemli bir bağlantı bulamadılar. Ayrıca, anne-babanın beklentileri, etkileşim biçimleri, farklı yetiştirme tutumları ve kardeşler arasındaki rekabet bağlamında doğum sırasının çok çeşitli kişilik özellikleri ve baş etme mekanizmalarına neden olabilmesi dikkate değer bir durumdur. Literatürde de değinildiği gibi, farklı çocuk yetiştirme tarzları ve aile ortamının kişisel yorumu doğum sırasının kişilik üzerindeki etkisini değiştirebilmektedir. Dolayısıyla, bir sonraki bölümde doğum sırasının ebeveynlik stilleri ile nasıl bağlantılı olduğu üzerinde durulacaktır.

Doğum Sırası ve Ebeveynlik Stilleri

Kardeşler, ailenin kendilerine karşı tavrının diğerlerine olan tavrından farklı olduğunu düşündükleri için birbirleri arasında karşılaştırma yapma eğiliminde olurlar (Feinberg ve diğerleri 1611-1612). Bu karşılaştırmalar kardeşler arasında “düşmanlık, rekabet ve adaletsizlik” gibi istenmeyen duygulara neden olabilir (Whiteman, McHale ve Courter 644). Adler’in (*Understanding Human Nature*) kuramı, bireylerin benzersiz konumlarından dolayı aynı aile ortamı içinde farklı deneyimler geliştirmelerini anlatan, paylaşılmayan çevresel etmenler kavramıyla da yakından ilişkilidir (Jang, Livesley ve Vernon 578). Bu kavrama göre kardeşler arasındaki

farklılıklar genetik eğilimlerden ziyade paylaşılmayan çevresel ortam değişkenlerinden kaynaklanabilir.

Davranış genetikçi araştırmacılar ise hem nesnel hem de öznel çevresel farklardan bahsetmişlerdir (Hoffman 191). Nesnel çevresel farklar, her çocuğun aile içerisinde farklı şartlarda dünyaya geldiğini vurgular. Örnek vermek gerekirse, ilk doğan çocuklar annelerinden daha fazla ilgi görürler. Öte yandan, ikinci çocuklar doğduklarında, anne-babalarının ilgisini büyük kardeşleriyle paylaşmak durumundadırlar. Bir başka açıdan değerlendirildiğinde, anne-babalar ilk çocukları dünyaya geldiğinde genellikle çocuk yetiştirme konusunda deneyimsizdirler; ancak ikinci çocukta bir çocuğun nasıl geliştiği konusunda daha bilgili olurlar. Deneyimleri sonucunda ise çocuklarına karşı tutum ve beklentilerini değiştirebilirler (Baskett 441-442; Stewart, "Issues in Birth Order..." 84). Ailelerin ilk doğan çocuklarda daha fazla kontrol ve disipline etme eğiliminde oldukları ve ilk doğan çocuklarına daha fazla sorumluluk duygusu verdikleri bulunmuştur (Baskett 443-444).

Öznel çevresel farkları ise (Hoffman 191-192), kardeşlerin yaş farkı gibi bir takım farklı özellikler taşımaları nedeniyle farklı davranışlar, tutumlar ya da yaşam tarzları sergilediklerini, bu nedenle de çevre algılarının ve gelişimlerinin farklı olabildiğini vurgular. Plomin, Asbury ve Dunn tarafından kaleme alınan bir inceleme yazısında, paylaşılmayan çevresel etmenler yüzünden kardeşlerin sanki farklı ailelere mensuplarmış gibi değişik kişilik özellikleri gösterebilecekleri ileri sürülmüştür (Plomin Asbury ve Dunn 225).

Ayrıca Hoffman (192), her kardeşin çevreyi diğer kardeşlere kıyasla yorumladığını belirtmiştir. Örneğin, sıcak ve duyarlı bir aile ortamında tüm kardeşler sevgi görüyor olabilir, ancak bir kardeş anne-babasının kendisine kıyasla kardeşine daha fazla sevgi gösterdiğini düşünerek kendisinin sevilmediğini düşünebilir (Hoffman 192). Benliğin oluşmasında diğer kardeşlerle karşılaştırma çok önemlidir (Hoffman 193).

Nesnel çevresel farkları vurgulayan Moore, Cohn ve Campbell (857), her ikisi de iki aylıkken, annelerin tutumlarının, duygularının ve davranışlarının ikinci çocuklarına karşı daha pozitif olduğunu iddia etmişlerdir. Bunun birçok değişkenden kaynaklanabileceğini belirtmişlerdir. İlk olarak, anne ilk çocuğunu doğurduğunda doğum sonrası depresyonunun nispeten daha şiddetli olabildiğini ifade etmişlerdir; bununla birlikte, anneler ikinci çocuklarını doğurduklarında depresyon azalabilmektedir. Daha fazla deneyim kazanmaları sayesinde de annelerin sonraki

çocuklarına karşı daha olumlu duygular beslemeleri ve daha yakın hissetmeleri olasıdır (Moore, Cohn ve Campbell 858-859).

Öte yandan, Keller ve Zach (181) annelerin ilk doğan çocuklarına kıyasla son doğan çocuklarıyla daha az vakit geçirme eğiliminde olduklarını bulmuşlardır. Bu bulgu Sulloway'ın kuramına paralel bir bulgudur. Keller ve Zach (181) babaların da ilk doğan çocuklarıyla, özellikle ilk doğan çocuk erkekse, daha çok zaman geçirdiklerini ortaya koymuştur. Anne-baba kaynaklarının sınırlı olduğu ve ilk doğan bireylerin bu kaynaklara erişim konusunda avantajlı oldukları bulgusu Sulloway'ın evrimci kuramını desteklemektedir.

Hallers-Haalboom ve diğerleri (142) anne babaların en büyük ve en küçük çocuklarına karşı olan hassasiyet ve müdahalecilik (intrusiveness) vasıflarını incelemişler ve babalara kıyasla annelerin çocuklarına karşı daha hassas ve daha az müteceviz oldukları sonucuna varmışlardır. Hassasiyet, çocuğun ihtiyaç ve arzularının anlaşılması ve ihtiyaçların uygun bir şekilde karşılanması için harekete geçilmesini de içine alır (Ainsworth, Bell ve Stayton 99-135'den akt. Hallers-Haalboom ve diğerleri 138). Mütecevizlik çocuğun düşüncelerinin, duygularının ve davranışlarının kesintiye uğraması ile ilgilidir ve bu durum çocuğun özerk olamamasına, kendi başına hareket edememesine neden olabilir (Hallers-Haalboom ve diğerleri 138). Annelerin ve babaların ilk doğan ve son doğan çocuklarına karşı tutum ve davranışları karşılaştırıldığında, anne-babaların ilk doğan çocuklarına son doğan çocuklarından daha fazla hassasiyet gösterdikleri ve daha az müteceviz davrandıkları bulunmuştur. Yazarlar bakım verenin ve kardeşin cinsiyetinin de ilişkinin biçimini ve vasfını etkileyebileceğini ileri sürmüşlerdir. Babalar ve anneler en küçük kızlarına nazaran en küçük oğullarına karşı daha fazla müteceviz davranış içine girmektedirler.

Doğum sırası ve ebeveynlik stilleri bağlamında cinsiyet önemli bir etkidir (Hoffman 195-196). Cinsiyet kültürel değerler ve kalıpyargılarla ilişkilidir (Brody). Fagot (464-465) kız çocukların bağımlı olmaya yönelik geri bildirim maruz kaldıkları, erkek çocukların ise bağımsız olmaya teşvik edildikleri savını ortaya atmıştır. Damian ve Roberts (97) erkek çocukların baskın ve itaatkâr olma konusunda anne-babadan daha çok etkilendiklerini ileri sürmüştür. Bu durum erkeklere sorumluluk veren kültürel ve sosyal normlarla paraleldir. Bununla birlikte, anne-babaların erkek çocuklarına nazaran kız çocuklarından daha fazla başarı bekleme eğiliminde oldukları bulunmuştur (Bhanot ve Jovanovic 601).

Kiracofe ve Kiracofe de doğum sırası ve kardeşlerin cinsiyeti ile kayırma algısı arasındaki bağlantıya dikkat çekmişlerdir. Doğum sıraları ne olursa olsun erkekler anneleri tarafından kayırıldıkları algısına sahip olduklarını ifade etmişlerdir. İlk doğan erkekler de anne-babalarının en sevdikleri çocuk olduklarını ifade etmişlerdir. Kız çocukları özellikle babaları tarafından en çok kendilerinin kayırıldıklarını belirtmişlerdir (Kiracofe ve Kiracofe 79). Chalfant (55) da insanların karşı cins ebeveynleri tarafından en fazla kendilerinin sevildiğini düşünme eğiliminde oldukları savını desteklemiştir. Demek oluyor ki, erkek çocuklar kendilerini annelerinin en sevdiği çocuk olarak, kız çocuklar ise kendilerini babalarının gözdesi olarak görmektedirler.

Rohde ve diğerleri'ne (263) göre, kardeşlerin kayırılması tartışmalı bir konudur, çünkü ilk doğan çocuk üreme potansiyeli nedeniyle gözde olabilirken, son doğan çocuk korunma ihtiyacı daha fazla olduğu için en gözde çocuk haline getirebilmektedir. Bu araştırmada Rohde ve diğerleri (268-270), Avusturya, Almanya, İsrail, Norveç, Rusya ve İspanya gibi farklı ülkelerdeki üniversite öğrencileri arasında doğum sırası etkilerini incelemiştir. İlk doğan bireylerin çoğu kendilerinin anne-babalarına daha yakın olduklarını belirtirken, son doğan kardeşler ise kardeş sayısı ne olursa olsun büyük kardeşlerine anne-babalarına olduklarından daha yakın olduklarını belirtmişlerdir. En önemlisi de, ortanca çocukların anne-babalarına karşı en az yakın duygular besleyen çocuklar olduklarının bulunması olmuştur.

Suitor ve Pillemer (45) son doğan yetişkinlerin duygusal olarak anneleriyle daha sıcak ilişkiler içinde olduklarını, ilk doğanların ise kriz gibi sıkıntılı durumlarda destekçi olarak görüldüklerini ortaya koymuşlardır. İlk doğan bireyler anne-babalarının ilgi odağında daha fazla zaman geçirirler; ancak, daha fazla çocuğun dünyaya gelmesi sonucunda, anne-babalar ilk doğan çocuklarıyla geçirdikleri süreyi azaltmak mecburiyetinde kalırlar (Blake 245). İlk doğan çocukların anne-babanın kaynaklarının çoğunu elde etmiş olmalarından dolayı, anne-babaların ilk doğan çocuklarından yüksek beklentileri vardır (Suitor ve Pillemer 50). Bu nedenle de sorun ya da kriz durumunda anne-babalar ilk çocuklarından daha fazla destek isteyebilirler. Bu bulgulara ilave olarak, Suitor ve Pillemer (44) de annelerin, çocuklarının yetişkinlik dönemlerinde kendilerini erkek çocuklarına kıyasla kız çocuklarına duygusal olarak daha yakın hissettikleri sonucuna varmışlardır.

Someya ve diğerleri Japonya'da doğum sırası ve cinsiyetin algılanan ebeveynlik biçimleri üzerindeki etkilerini incelemiştir. İki çocuklu anne-babalarla yapılan bu çalışmada cinsiyet, doğum sırası ve çocuk yetiştirme stili algısı arasında bir ilişki

olduğu bulunmuştur. En büyük erkek bireyler, küçük kardeşlerine nazaran, anne-babalarını daha reddedici bir tarza sahip olarak değerlendirmişlerdir. Dolayısıyla, kültürel unsurların da etkisiyle, anne-babalar ilk erkek çocukların küçük kardeşlere örnek olmaları gerektiğini düşünebilmekte ve buna bağlı olarak ilk erkek çocuklarına daha fazla sorumluluk yükleyebilmektedirler. Duygusal sıcaklık açısından bakıldığında, kız bireyler özellikle ailenin ilk doğan çocukları kendileri olduğunda, anne-babalarını duygusal olarak daha sıcak görmüşlerdir. Araştırmacılar bu bulguların Japonya'nın kültürel dinamiklerine paralel olduğu sonucuna varmışlardır (Someya ve diğerleri 80). Bu nedenle de kültürel çerçevenin doğum sırası ve ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkinin anlaşılmasında önemli bir husus olduğunun altı çizilmelidir.

Özetle, doğum sırası ile ebeveynlik stili arasındaki ilişki çocuk gelişimini etkileyebilmekte ve çocukların kişilik özelliklerinin oluşumunda rol oynayabilmektedir. Birçok araştırmada da belirtildiği üzere, anne-babaların çocuk yetiştirme ile ilgili deneyimlerinin artması, aile dinamikleri, rolleri ve sosyokültürel etmenler doğum sırası etkileri ile ilgilidir. Demek oluyor ki, anne-babaları aynı olsa da her kardeş farklı bir aile ortamı deneyimlemektedir ve bu durum farklı kişiliklerin gelişmesine neden olmaktadır. Ebeveynlik stilleri dışında, çocuğun cinsiyeti ve kardeşlerin cinsiyeti de doğum sırası ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi etkileyen değişkenler arasındadır. Bu değişkenlerin yanı sıra doğum sırası araştırmalarında kullanılan yöntemler ve ilgili sorunlar bir sonraki bölümde ele alınmışlardır.

Doğum Sırası Araştırmalarında Yöntemsel Sorunlar

Araştırmacılar arasında yöntembilim konusunda anlaşmazlıklar vardır. Örneğin doğum sırası incelenirken aile içi modeller yerine aileler arası modellerin kullanılması tartışmalı bir konudur. Aileler arası modeller farklı ailelerdeki farklı bireyleri içerir. Aileler arası modeli kullanan araştırmacılar katılımcılara kendi doğum sıralarını sorarlar ve farklı ailelerdeki ilk doğan ve son doğanlar arasında karşılaştırma yaparlar. Aile içi modelde ise aynı ailedeki ilk doğan ve son doğanlar karşılaştırılır. Doğum sırası araştırmalarında hem aileler arası model hem de aile içi model kullanılmaktadır, zira her ikisinin de bazı artıları ve eksileri vardır.

Aileler arası model kardeşlerin cinsiyeti, aile geçmişleri, ailenin sosyoekonomik durumu ve kardeş sayısı gibi bazı değişkenleri kontrol etme konusunda yetersiz olabilmektedir. Bazı araştırmacılar bu modelin aynı aile ortamı içindeki kardeşlerin özel yerleriyle ilgili verileri de atladığını belirtmişlerdir (Bleske-Rechek ve Kelly 15-16). Birçok araştırmacı *aile içi modelleri* yanıltıcı değişkenlerin kontrolü bakımından

aileler arası modellerden daha üstün görmektedir (Bleske-Reчек ve Kelly 15-16; Paulhus, Trapnel ve Chen 487).

Öte yandan, aile içi modelde çocukların yaşı yanıltıcı bir etmen olarak ortaya çıkmaktadır. Bu modellerde, ilk doğan çocuklar tüm ailelerde son doğanlardan yaşça daha büyüktürler. İlk doğan çocuklar daha fazla sorumluluk sahibi ya da özenli olabilirler, fakat bu onların ilk çocuk olmalarından değil yaşça daha büyük olmalarında kaynaklanabilir. Ayrıca, aile içi modelin tek bir değerlendiricinin görüşlerine dayanması gibi başka eksileri de vardır. Her ailede genellikle kendileri ve diğer kardeşleri hakkında bilgi veren tek bir değerlendirici vardır; bu durum da kardeşler hakkında taraflı bilgilere neden olabilir. Sosyal arzulanırlık etkilerinin azaltılması bağlamında da aileler arası model aile içi modelden daha üstündür, zira her birey kendi kişilik özelliklerini bağımsız olarak bildirir. Michalski ve Schakelford (520) da, aile içi modeli kullanarak aile içinde zamanla meydana gelen değişimin incelenemeyeceğini, bunun için aileler arası modelin daha uygun olacağını belirtmişlerdir. Tüm bunlar hesaba katıldığında, iki modelin de kendine göre artıları ve eksileri vardır (Damian ve Robert 98; Paulhus, Trapnel ve Chen 488).

Doğum sırası literatürü ile ilgili bir başka tartışmalı konu da gerçek doğum sırası yerine psikolojik doğum sırasının kullanılmasıdır. Adler (*The Individual Psychology...* 377), bireyin aile içerisindeki konumunun kendisi tarafından nasıl algılandığına vurgu yapan psikolojik doğum sırası kavramını kullanmıştır. Bunun gerçek doğum sırasına nazaran daha etkili olduğunu belirtmiştir. Shulman ve Mosak (114-118), psikolojik konumun aile içindeki bir rolün kabulünü içerdiğini ve doğum sırasının etkilerinin anlaşılmasında çok büyük öneminin olduğunu iddia etmişlerdir. Örneğin, ablası olan bir erkek çocuğu ilk erkek çocuk olması nedeniyle kendisini ailenin ilk çocuğu gibi hissedebilir. Bu konu toplumdaki kültürel arka plan ve cinsiyetlere yüklenen anlamlarla yakından ilgilidir.

Ancak, doğum sırası araştırmalarında doğum sırasına göre konum ya da psikolojik konum terimlerinin kullanılması ile ilgili herhangi bir fikir birliği yoktur (Shulman ve Mosak 121). Adler'i dayanak alıp, psikolojik doğum sırasını kullanan birçok araştırmacı olduğu gibi (Campbell, White ve Stewart; Ergüner-Tekinalp ve Terzi; Kalkan ve Epli-Koç; Lohman, Lohman ve Christensen), araştırmaların çoğu gerçek doğum sırasını dayanak almıştır (Dunkel, Harbke ve Papini; Healey ve Ellis; Herrera ve diğerleri). Bu durumla ilişkili olarak, Campbell, White ve Stewart (384) psikolojik doğum sırası ile gerçek doğum sırası arasında yüksek uyuma bulunduğunu ifade etmişlerdir. Başka bir deyişle, ailenin en büyük çocuğu genellikle

kendini ilk çocuk olarak görür. Yine de, doğum sırası alan yazınında hangi kavramın daha uygun olduğuna dair bir fikir birliği yoktur (Bjerkedal ve diğerleri 504; Wichman, Rodgers ve MacCallum 118-119).

Sonuç

Adler'e göre doğum sırasının kişilik özelliklerinin gelişimi konusunda çok önemli bir rolü vardır (Adler, *The Practice and Theory* 321-323). Sulloway'e göre ise, şefkat, sevgi, ilgi ve alaka gibi aile kaynaklarını kazanmak için kardeşler farklı ideal konumlar geliştirmek suretiyle rekabeti azaltma eğilimindedirler. Farklılaşma da kardeşler arasındaki çatışma ve rekabeti azaltmaktadır. Doğum sırasına göre konum ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çok sayıda çalışma vardır. Baskett'a (443) göre, anne-babalar ilk doğan çocuklarını dışadönük, uyumlu ve şımartılmamış olarak görmektedirler. Küçük çocuklarını dost canlısı, uyumsuz ve akademik başarılar konusunda yetersiz görmektedirler (Baskett 443). Benzer şekilde, Harris de insanların ilk doğan çocuklarının "ciddi, duyarlı, sorumlu, endişeli ve yetişkin-odaklı," son doğan çocuklarının ise "bağımsız, neşeli ve isyankâr" olduğuna inandıklarını belirtmiştir (J. Harris 352). Ayrıca, doğum sırası ile başarı, baskınlık, mükemmeliyetçilik ve Büyük Beşli kişilik modeli arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Ebeveynlerin farklı doğum sırasındaki kardeşlere, yine doğum sırasından ötürü farklı davrandıkları ve bunun da kardeşlerin kişilik özelliklerini farklı şekillendirdiği ileri sürülmüştür. Doğum sırası ve kişilik arasındaki ilişkinin nesnel ve öznel çevresel faktörlerden de kaynaklanıyor olabileceği vurgulanmıştır. Araştırmacılar, kardeşlerin yaşı, cinsiyeti ve anne ile babanın farklı cinsiyetten olan kardeşlere karşı farklı tutumlar içinde olması gibi etmenleri de göz önünde bulundurmuşlar ve araştırmalarına bu değişkenleri de dâhil etmişlerdir. Belki de değişkenlerin çokluğuna ek olarak yöntemsel sınırlılıklar da çelişkili sonuçların elde edilmesine sebep olmaktadır. Yöntemsel sınırlılıklar arasında psikolojik doğum sırasıyla gerçek doğum sırası arasındaki farklar ve aile içi veya aileler arası modellerin kullanılması belirtilmiştir. Yine de, bazı doğum sırasındaki kardeşlerin, örneğin en büyük kardeşin sorumluluk sahibi ve duyarlı olması gibi, belli başlı kişilik özellikleri gösterme eğiliminde olduklarını söylemek yanlış olmaz.

İleride araştırmacıların bahsi geçen birçok değişkeni de istatistiksel olarak kontrol ederek daha kapsamlı incelemeler yapmaları ve bu sayede çelişkili bulguların azalması beklenebilir. Ayrıca, doğum sırası etkilerini ele alan çalışmalar incelendiğinde, özellikle ABD ve Avrupa dışında yapılan araştırmaların azlığı dikkat

çekmektedir. Bir kültürden elde edilen bulguların başka bir kültüre genellenebileceği varsayılmamalı, şimdiye kadar batı kültürlerinde yapılan araştırmalar diğer kültürlerde ve ülkelerde tekrarlanmalıdır. Türkiye’de de, bu alanda, azımsanmayacak sayıda araştırmacının bulunmasına ek olarak, cinsiyet, yaş farkı, sosyoekonomik seviye gibi değişkenler karıştırıcı değişken olmaktan çıkartılarak, araştırma deseninde doğum sırası ve kişilik özelliklerine ek olarak ele alındığı araştırma desenlerinin artması umulmaktadır.

İlgili alanyazında göze çarpan bir diğer boşluk ise doğum sırası etkilerini kişilik özellikleri yerine psikopatoloji ile bağlantılı olarak ele alan çalışmaların azlığıdır (Örn. Kirkcaldy ve diğerleri). Oysa kişilik özelliklerini etkileyen bir değişkenin psikopatolojiyi de etkilemesi düşünülebilir. Doğum sırasının psikopatoloji üzerindeki etkilerinin incelenmesi, psikoterapi gibi uygulama alanlarına da fayda sağlayabilecek bir kanal açabilir. Psikoterapistlerin kişilik özelliklerinden ziyade psikopatolojik değişkenlerle ilgili çalışmaları düşünülürse, doğum sırası ve ebeveynlik stillerinin psikopatoloji ve psikoterapi bağlamında ele alınması, bahsi geçen boşluğu doldurmada önemli bir adım olacaktır.

Benzer şekilde, doğum sırası etkilerinin uyum bozucu şemalarla (Schmidt ve diğerleri) birlikte ele alınması hem psikopatoloji alanyazınına hem de psikoterapi alanına katkı sunabilir. Ancak, doğum sırası etkilerinin uyum bozucu şemalar bağlamında ele alındığı sadece bir araştırmaya rastlanmıştır (Ardebili ve Golshani). Uyum bozucu şemalar, özellikle ebeveynlerin tutumlarıyla çocukluktan itibaren şekillenen ve kişinin uyumunu azaltan kişilik özellikleridir ve hem ebeveynlik stillerini hem de psikopatolojik değişkenleri içermektedir. Bu nedenle, uyum bozucu şemaların doğum sırası ile bağlantılı bir şekilde incelenmesi hem alanyazındaki ilgili boşluğu giderebilir hem de uygulamada yol gösterici olabilir. Psikoterapistler, danışanların uyum bozucu şemalarını ve anne-babalarının ebeveynlik stillerinin değerlendirirken, kişinin doğum sırasının da değerlendirmeye alarak bununla ilgili müdahalelere yer verebilirler.

KAYNAKÇA

Adler, Alfred. *The Practice and Theory of Individual Psychology*. London: Harcourt, Brace, & Company, 1924. Web. 21 Aralık 2017.

---. *Understanding Human Nature*. New York: Greenberg, 1927.

---. *Understanding Human Nature*. New York: Greenberg, 1949.

- . *What Life Should Mean To You*. Ed: A. Porter. London: George Allen & Unwin, 1932. Web. 19 Aralık 2017.
- . *The Individual Psychology of Alfred Adler: A Systematic Presentation in Selections From His Writings*. Ed: H. L. Ansbacher ve R.R. Ansbacher. New York: Basic Books, 1956.
- Ansbacher, Heinz. L. ve Rowena R. Ansbacher. *The Individual Psychology of Alfred Adler*. New York City: Harper Torch, 1956.
- Ardebili, Elmira Fasihi ve Fatemeh Golshani. "Early Maladaptive Schemas and Aggression Based on The Birth Order of Children." *Modern Applied Science* 10 (2016): 14-21.
- Ashby, Jeffrey S., Kenneth A. Locicero ve Mary C. Kenny. "The Relationship of Multidimensional Perfectionism to Psychological Birth Order." *The Journal of Individual Psychology* 59. 1 (2003): 42-51. Web. 2 Aralık 2017.
- Baskett, Linda M. "Sibling Status Effects: Adult Expectations." *Developmental Psychology* 21. 3 (1985): 441-445. Web. 9 Aralık 2017.
- Beck, Emma, Katriina L. Burnet ve Jane Vosper. "Birth-Order Effects on Facets of Extraversion." *Personality and Individual Differences* 40 (2006): 953-959. Web. 30 Kasım 2017.
- Bhanot, Ruchi ve Jasna Jovanovic. "Do Parents' Academic Gender Stereotypes Influence Whether They Intrude on Their Children's Homework?" *Sex Roles* 52. 9/10 (2005): 597-607. Web. 9 Aralık 2017.
- Bjerkedal, Tor ve diğerleri. "Intelligence Test Scores and Birth Order Among Young Norwegian Men (Conscripts) Analyzed Within and Between Families." *Intelligence* 35 (2007): 503-514. Web. 9 Aralık 2017.
- Blake, Judith. *Family Size and Achievement*. Berkeley: University of California Press, 1989. Web. 21 Aralık 2017.
- Bleske-Reчек, April ve Jenna A. Kelley. "Birth Order and Personality: A Within-Family Test Using Independent Self-Reports From Both Firstborn and Laterborn Siblings." *Personality and Individual Differences* 56 (2014): 15-18. Web. 3 Aralık 2017.
- Brody, Leslie R. "Gender and Emotion: Beyond Stereotypes." *Journal of Social Issues* 53. 2 (1997): 369-394. Web. 9 Aralık 2017.

- Campbell, Linda, Joanna White ve Alan Stewart. "The Relationship of Psychological Birth Order to Actual Birth Order." *Individual Psychology* 47. 3 (1991): 380-391. Web. 3 Aralık 2017.
- Chalfant, Deanna. "Birth Order, Perceived Parental Favoritism, and Feelings Toward Parents." *Individual Psychology: The Journal of Adlerian Theory, Research, and Practice* 50. 1 (1994): 52-57. Web. 8 Aralık 2017.
- Damian, Rodica I. ve Brent W. Roberts. "The Associations of Birth Order with Personality and Intelligence In A Representative Sample of U.S. High School Students." *Journal of Research in Personality* 58 (2015): 96-105. Web. 3 Aralık 2017.
- Davis, Jennifer N. "Birth Order, Sibship Size, and Status in Modern Canada." *Human Nature* 8. 3 (1997): 205-230. Web. 9 Aralık 2017.
- Dixon, Melissa M. ve diğerleri. "Personality and Birth Order in Large Families." *Personality and Individual Differences* 44 (2008): 119-128. Web. 1 Aralık 2017.
- Dunkel, Curtis S., Colin R. Harbke ve Dennis R. Papini. "Direct and Indirect Effects of Birth Order on Personality and Identity: Support For The Null Hypothesis." *The Journal of Genetic Psychology* 170. 2 (2009): 159-175. Web. 8 Aralık 2017.
- Eckstein, Daniel, Mark A. Sperber ve Kristen A. Miller. "A Couple's Activity for Understanding Birth Order Effects: Introducing The Birth Order Research-Based Questionnaire (BORQ)." *The Family Journal: Counseling and Therapy For Couples and Families* 17. 4 (2009): 342-349. Web. 27 Kasım 2017.
- Eckstein, Daniel ve diğerleri. "A Review of 200 Birth-Order Studies: Lifestyle Characteristics." *The Journal of Individual Psychology* 66. 4 (2010): 408-434. Web. 1 Aralık 2017.
- Ekşi, Halil, Erdem Sevim ve Bilge Kurt. "Psikolojik Doğum Sırası ile Yetersizlik Duygusunun Yetişkin Bağlanma Stillerini Yordama Düzeyinin İncelenmesi." *Elementary Education Online* 15. 3 (2016): 1054-1065. Web 23 Ekim 2018.
- Ergüner-Tekinalp, Bengü ve Şerife Terzi. "Coping, Social Interest, and Psychological Birth Order As Predictors of Resilience in Turkey." *Applied Research Quality Life* 11. 2 (2016): 509-524. Web. 7 Aralık 2017.

- Ernst, Cecile ve Jules Angst. *Birth Order: Its Influence On Personality*. Berlin, Germany: Springer-Verlag, 1983. Web. 17 Aralık 2017.
- Fagot, Beverly I. "The Influence of Sex of Child on Parental Reactions To Toddler Children." *Child Development* 49 (1978): 459-465. Web. 9 Aralık 2017.
- Falbo, Toni. "Relationships Between Birth Category, Achievement, and Interpersonal Orientation." *Journal of Personality and Social Psychology* 41. 1 (1981): 121-131. Web. 9 Aralık 2017.
- Feinberg, Mark E. ve diğerleri. "Sibling Comparison of Differential Parental Treatment in Adolescence: Gender, Self-Esteem, and Emotionality as Mediators of The Parenting-Adjustment Association." *Child Development* 71. 6 (2000): 1611-1628. Web. 9 Aralık 2017.
- Forer, Lucille K. *The Birth Order Factor*. New York: David Mckay, 1976.
- Freese, Jeremy, Brian Powell ve Lala C. Steelman. "Rebel without a Cause or Effect: Birth Order and Social Attitudes." *American Sociological Review* 64. 2 (1999): 207-231. Web. 10 Şubat 2019.
- Hallers-Haalboom, Elizabeth T. ve diğerleri. "Mothers, Fathers, Sons and Daughters: Parental Sensitivity in Families with Two Children." *Journal of Family Psychology* 28. 2 (2014): 138-147. Web. 9 Aralık 2017.
- Harris, Kimberly A. ve K. Brent Morrow. "Differential Effects of Birth Order and Gender on Perceptions of Responsibility and Dominance." *Individual Psychology: The Journal of Adlerian Theory, Research, and Practice* 48. 1 (1992): 109-118. Web. 7 Aralık 2017.
- Harris, Judith Rich. *The Nurture Assumption: Why Children Turn Out The Way They Do*. New York: The Free Press, 1998. Web. 20 Aralık 2017.
- Hartshorne, Joshua K., Nancy Salem-Hartshorne ve Tmimothy S. Hartshorne. "Birth Order Effects in the Formation of Long-Term Relationships." *The Journal of Individual Psychology* 65. 2 (2009): 156-176. Web. 3 Aralık 2017.
- Healey, Matthew D. ve Bruce J. Ellis. "Birth Order, Conscientiousness, and Openness to Experience Tests of The Family-Niche Model of Personality Using A Within-Family Methodology." *Evolution and Human Behavior* 28. (2007): 55-59. Web. 27 Kasım 2017.

- Herrera, Nicholas C. ve diğerleri. "Beliefs About Birth Rank and Their Reflection in Reality." *Journal of Personality and Social Psychology* 85. 1 (2003): 142-150. Web. 3 Aralık 2017.
- Hoffman, Lois W. "The Influence of the Family Environment On Personality: Accounting For Sibling Differences." *Psychological Bulletin* 110. 2 (1991): 187-203. Web. 1 Aralık 2017.
- Jang, Kerry L., W. John Livesley ve Philip A. Vernon. "Heritability of the Big Five Personality Dimensions and Their Facets." *Journal of Personality* 64. 3 (1996): 577-591. Web. 9 Aralık 2017.
- Jefferson, Jr, Tyrone, Jeffrey H. Herbst ve Robert R. McCrae. "Associations Between Birth Order and Personality Traits: Evidence From Self-Reports and Observer Ratings." *Journal of Research in Personality* 32 (1998): 498-509. Web. 3 Aralık 2017.
- Kahneman, Daniel, Paul Slovic ve Amos Tversky. *Judgment Under Uncertainty: Heuristics and Biases*. Cambridge; New York: Cambridge University Press, 1982.
- Kalkan, Melek ve Hatice Epli-Koç. "Do Psychological Birth Orders Predict Individuals' Stress Coping Strategies." *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal* 30. 3 (2008): 57-59. Web. 3 Aralık 2017.
- Keller, Heidi ve Ulrike Zach. "Gender and Birth Order As Determinants of Parental Behaviour." *International Journal of Behavioral Development* 26. 2 (2002): 177-184. Web. 9 Aralık 2017.
- Kiracofe, Norman M. ve Homer N. Kiracofe. "Child-Perceived Parental Favoritism and Birth Order." *Individual Psychology: The Journal of Adlerian Theory, Research, and Practice* 46. 1 (1990): 74-81. Web. 8 Aralık 2017.
- Kirkcaldy, Bruce ve diğerleri. "Birth Order: Self-Injurious and Suicidal Behaviour among Adolescents." *Psychology, Health & Medicine* 14. 1 (2009): 9-16. EBSCOhost.
- Leman, Kevin. *The Birth Order Book. Why You Are The Way You Are*. Grand Rapids; MI: Spire Books, 1985. Web. 30 Ocak 2018.
- Lohman, Joyce F., Timothy G. Lohman ve Oscar Christensen. "Psychological Position and Perceived Sibling Differences." *Individual Psychology: The Journal of Adlerian Theory, Research, and Practice* 41 (1985): 313-327. Web. 1 Aralık 2017.

- Manaster, Guy J. "Birth Order: An Overview." *Journal of Individual Psychology* 33. 1 (1977): 3-8. Web. 1 Aralık 2017.
- Marini, Victoria A. ve John E. Kurtz. "Birth Order Differences in Normal Personality Traits: Perspectives From Within and Outside the Family." *Personality and Individual Differences* 51 (2011): 910-914. Web. 3 Aralık 2017.
- Melillo, Donna ve Bentley College. "Birth Order, Perceived Birth Order, and Family Position of Academic Women." *Individual Psychology: The Journal of Adlerian Theory, Research, and Practice* 31. 1 (1983): 57-62. Web. 2 Aralık 2017.
- Michalski, Richard L. ve Todd K. Shackelford. "Methodology, Birth Order, Intelligence, and Personality." *American Psychologist* 56. 6/7 (2001): 520-521. Web. 3 Aralık 2017.
- Moore, Ginger A., Jeffrey F. Cohn ve Susan B. Campbell. "Mothers' Affective Behavior with Infant Siblings: Stability and Change." *Developmental Psychology* 33. 5 (1997): 856-860. Web. 8 Aralık 2017.
- Nyman, Lawrence. "The Identification of Birth Order Personality Attributes." *The Journal of Psychology* 129. 1 (1995): 51-59. Web. 3 Aralık 2017.
- Okudaira, Hiroko ve diğerleri. "Older Sisters and Younger Brothers: The Impact of Siblings on Preference For Competition." *Personality and Individual Differences* 82 (2015): 81-89. Web. 1 Aralık 2017.
- Paulhus, Delroy L., Paul D. Trapnell ve David Chen. "Birth Order Effects on Personality and Achievement Within Families." *Psychological Science* 10. 6 (1999): 482-488. Web. 30 Kasım 2017.
- Perlin, Michelle ve Harry Grater. "The Relationship Between Birth Order and Reported Interpersonal Behavior." *Individual Psychology: The Journal of Adlerian Theory, Research, and Practice* 40. 1 (1984): 22-28. Web. 9 Aralık 2017.
- Plomin, Robert, Kathryn Asbury ve Judith Dunn. "Why Are Children in The Same Family So Different? Nonshared Environment A Decade Later." *The Canadian Journal of Psychiatry* 46 (2001): 225-233. Web. 3 Aralık 2017.
- Pollet, Thomas ve diğerleri. "Birth Order and The Dominance Aspect of Extraversion: Are Firstborns More Extraverted, in The Sense of Being Dominant, Than Laterborns?" *Journal of Research in Personality* 44 (2010): 742-745. Web. 30 Kasım 2017.

- Pulakos, Joan. "The Effects of Birth Order on Perceived Family Roles." *Individual Psychology* 43. 3 (1987): 319-328. Web. 1 Aralık 2017.
- Rohde, Percy A. ve diğerleri. "Perceived Parental Favoritism, Closeness To Kin, and The Rebel of The Family The Effects of Birth Order and Sex." *Evolution and Human Behavior* 24 (2003): 261-276. Web. 8 Aralık 2017.
- Sampson, Edward E. ve Francena T. Hancock. "An Examination of the Relationship Between Ordinal Position, Personality, and Conformity: An Extension, Replication, and Partial Verification." *Journal of Personality and Social Psychology* 5. 4 (1967): 398-407. Web. 2 Aralık 2017.
- Schmidt, Norman ve diğerleri. "The Schema Questionnaire: Investigation of Psychometric Properties and the Hierarchical Structure of a Measure of Maladaptive Schemas." *Cognitive Therapy and Research* 19. 3, (June 1995): 295-321. EBSCOhost
- Shulman, Bernard H. ve Harold H. Mosak. "Birth Order and Ordinal Position: Two Adlerian Views." *Journal of Individual Psychology* 33. 1 (1977): 114-121. Web. 9 Aralık 2017.
- Simonton, Dean K. "Gender Differences in Birth Order and Family Size Among 186 Eminent Psychologists." *Journal of Psychology of Science and Technology* 1. 1 (2008): 15-22. Web. 8 Aralık 2017.
- Someya, Toshiyuki ve diğerleri. "Effects of Gender Difference and Birth Order On Perceived Parenting Styles, Measured By The EMBU Scale, in Japanese Two-Sibling Subjects." *Psychiatry and Clinical Neurosciences* 54 (2000): 77-81. Web. 9 Aralık 2017.
- Stewart, Alan E. "Can Knowledge of Client Birth Order Bias Clinical Judgment?" *Journal of Counseling & Development* 82 (2004): 167-176. Web. 2 Aralık 2017.
- . "Issues in Birth Order Research Methodology: Perspectives from Individual Psychology." *The Journal of Individual Psychology* 68. 1 (2012): 75-106. Web. 3 Aralık 2017.
- Stewart, Alan E. ve Elizabeth A. Stewart. "Trends in Birth-Order Research: 1976-1993." *Individual Psychology: The Journal of Adlerian Theory, Research & Practice* 51. 1 (1995): 21-36. Web. 2 Aralık 2017.

- Suitor, J. Jill ve Karl Pillemer. "Mothers' Favoritism in Later Life the Role of Children's Birth Order." *Research On Aging* 29. 1 (2007): 32-55. Web. 8 Aralık 2017.
- Sullivan, Bryce F. ve Andrew I. Schwebel. "Birth-Order Position, Gender, and Irrational Relationship Beliefs." *Individual Psychology: The Journal of Adlerian Theory, Research, and Practice* 52. 1 (1996): 54-64. Web. 9 Aralık 2017.
- Sulloway, Frank J. *Born To Rebel*. New York: Pantheon Books, 1996.
- White, Joanna ve diğerleri. "The Relationship of Psychological Birth Order to Career Interests." *Individual Psychology* 53. 1 (1997): 89-104. Web. 10 Şubat 2019.
- Whiteman, Shawn D., Susan M. McHale ve Ann C. Crouter. "Competing Processes of Sibling Influence: Observational Learning and Sibling Deidentification." *Social Development* 16. 4 (2007): 642-661. Web. 7 Aralık 2017.
- Wichman, Aaron L., Joseph L. Rodgers ve Robert C. MacCallum. "A Multilevel Approach to the Relationship Between Birth Order and Intelligence." *Personality and Social Psychology Bulletin* 32. 1 (2006): 117-127. Web. 9 Aralık 2017.